

Správa úradu EASO o azyle 2021

Výročná správa o situácii
v oblasti azylu v Európskej únii

ZHRNUTIE

Fotografia na titulnej strane: Steve Evans

© Európsky podporný úrad pre azyl, 2021

Reprodukcia je povolená pod podmienkou uvedenia zdroja.

Na použitie alebo reprodukciu fotografií alebo iného materiálu, na ktorý sa nevzťahuje autorské právo úradu EASO, si treba vyžiadať povolenie priamo od držiteľa autorského práva.

PDF ISBN 978-92-9465-058-0 ISSN 2600-3090 DOI:10.2847/40126 BZ-AH-21-001-SK-N

Správa úradu EASO o azyle 2021

Výročná správa o situácii v oblasti azylu v Európskej únii

ZHRNUTIE

Predslov

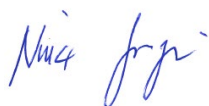
Tento rok vychádza 10. vydanie hlavnej publikácie úradu *Správa úradu EASO o azyle*. Správa sa v priebehu rokov neustále zlepšuje s cieľom zachytiť najnovšie trendy a politické diskusie zamerané na budovanie harmonizovaného spoločného európskeho azylového systému (CEAS) a podávať o nich správy. Sme hrdí na to, že sa zo *správy úradu EASO o azyle* stal zásadný zdroj informácií o azyle v Európe a že odráža rozvoj úradu ako centra odborných znalostí v oblasti azylu od jeho zriadenia 19. júna 2010.

Rastúca úloha úradu EASO sa jasne zdôrazňuje v [Novom pakte o migrácii a azyle](#) Európskej komisie, ktorý bol uverejnený v septembri 2020. Pakt je príležitosťou na nový začiatok diskusie o účinnom a humánnom riadení migrácie a azylu v Európe. Úrad EASO je pripravený prevziať širší mandát ako Agentúra Európskej únie pre azyl (EUAA) a slúžiť ako neoddeliteľná súčasť európskeho rámca na riadenie zložitej migračnej situácie pri plnom dodržiavaní základných práv.

Pandémia ochorenia COVID-19 mala významný vplyv na všetky aspekty života na celom svete. S cieľom zmierniť šírenie vírusu a zachovať bezpečnosť ľudí – tak osôb, ktoré hľadajú útočisko v Európe, ako aj zamestnancov, ktorí pracujú priamo so žiadateľmi o azyl – sa vo všetkých krajinách EÚ+ zaviedli núdzové opatrenia a dlhodobé zmeny postupov. Tento rok prvýkrát od zriadenia systému CEAS čelili členské štáty, vnútroštátne azylové a prijímacie orgány a organizácie pôsobiace v oblasti medzinárodnej ochrany dvojitej výzve: dodržiavaniu základného ľudského práva na život v bezpečí a riadeniu globálnej zdravotnej krízy, ktorá by mohla vystaviť migrantov aj prijímajúce krajiny ďalšiemu riziku.

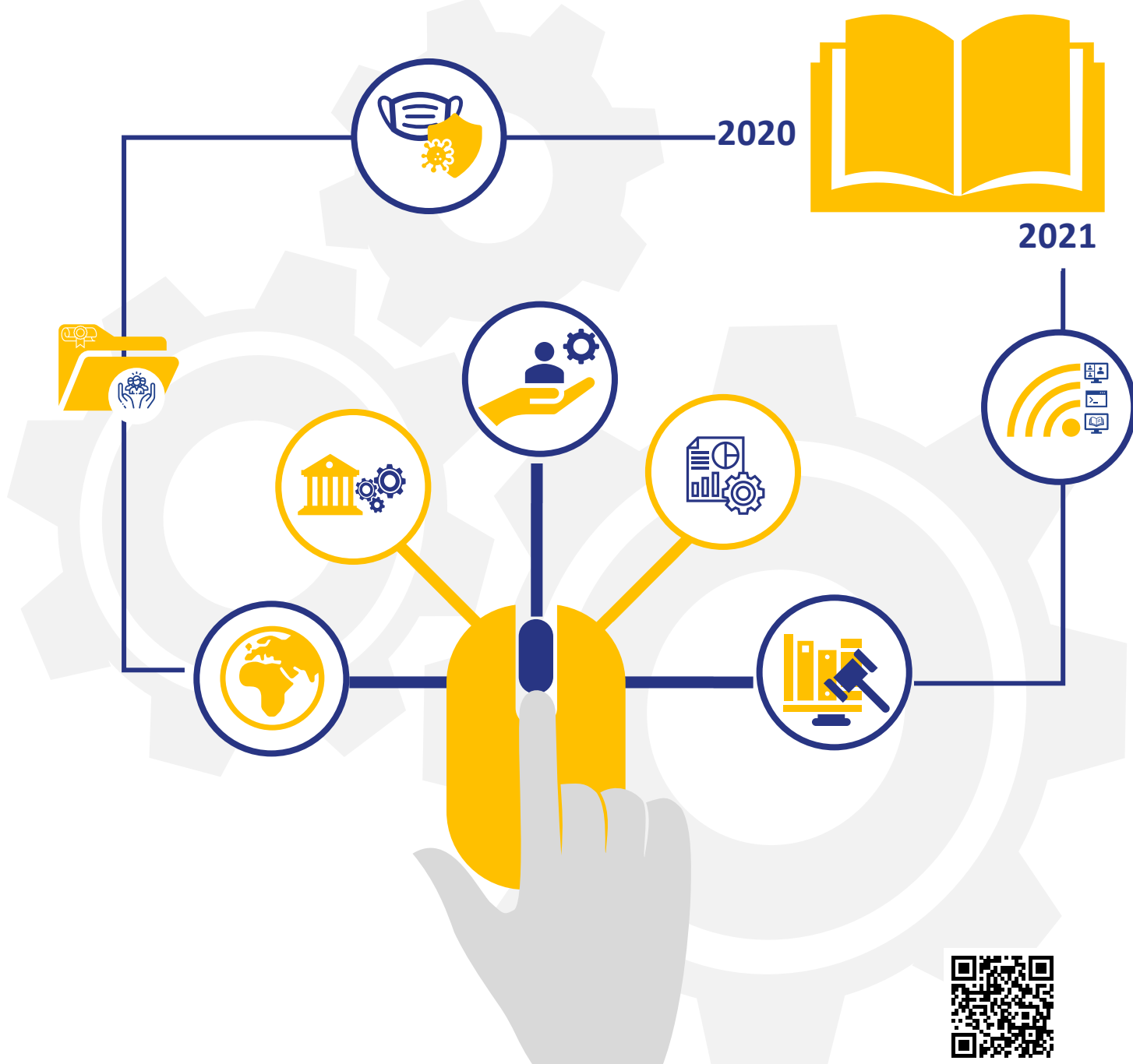
Zatiaľ čo vnútroštátne správne orgány si otestovali svoje hranice, činnosti úradu EASO boli priamo zamerané na podporu členských štátov pri zabezpečovaní kontinuity služieb a poskytovaní núdzovej pomoci. V priebehu roka 2020 úrad vyvinul nástroje na zlepšenie a zosúladenie postupov, uverejnila analytické správy a vyškolila odborníkov v oblasti azylu. Osobitná iniciatíva na zhromažďovanie informácií poskytovala aktuálne, komplexné a spoľahlivé informácie o vplyve pandémie ochorenia COVID-19 na konanie o azyle. Výsledky ukázali odolnosť vnútroštátnych azylových systémov a systémov prijímania EÚ, ktoré rýchlo prispôbili postupy a prešli na digitálne riešenia, aby poskytli útočisko ľuďom v núdzi. Tieto inovácie môžu byť kľúčom k zvýšeniu efektívnosti a riešeniu podobných výziev v budúcnosti pri zachovaní udržateľného európskeho systému.

Nina Gregori
výkonná riaditeľka
Európsky podporný úrad pre azyl

Úvod

Ako zásadný zdroj informácií o medzinárodnej ochrane v Európe poskytuje séria *správ úradu EASO o azyle* komplexný prehľad kľúčového vývoja v oblasti azylu v členských štátoch Európskej únie, na Islande, v Lichtenštajnsku, Nórsku a vo Švajčiarsku (krajiny EÚ+). Správa sa začína stručným prehľadom núteného vysídľovania v celosvetovom meradle, a potom sa ďalej bližšie zameriava na situáciu v Európe a postupne sumarizuje zmeny vo všetkých aspektoch spoločného európskeho azylového systému (CEAS). V správe sa uvádza vybraná judikatúra, ktorá formovala výklad európskych a vnútroštátnych právnych predpisov, ako aj kľúčové štatistické ukazovatele za referenčný rok 2020, ktoré poukazujú na nové trendy a účinnosť azylových systémov.

Globálny prehľad oblasti azylu v roku 2020

Milióny ľudí na celom svete sú obeťami núteného vysídľovania v dôsledku konfliktov, prenasledovania, porušovania ľudských práv, prírodných katastrof a zhoršovania ekosystémov.

V oficiálnej štatistike sa rozlišujú dve skupiny nútene vysídlených osôb: a) utečenci a žiadatelia o azyl, ktorí prekročili medzinárodné hranice; a b) vnútorne vysídlené osoby, ktoré sú vysídlené v rámci vlastnej krajiny. Utečenci sú osoby, ktoré utiekli zo svojej krajiny z dôvodu oprávnenej obavy pred prenasledovaním z rasových, náboženských a národnostných dôvodov alebo z dôvodu príslušnosti k určitej sociálnej skupine alebo zastávania určitých politických názorov a ktoré prekročili medzinárodnú hranicu s cieľom hľadať bezpečie. Vnútorne vysídlené osoby neprekročili hranicu svojej krajiny, ale aj tak sa môžu nachádzať v zraniteľnej situácii.

V kontexte Európy zahŕňa medzinárodná ochrana postavenie utečenca a postavenie osoby s doplnkovou ochranou. Tento druhý prípad sa týka osôb, ktoré nespĺňajú predpoklady na priznanie postavenia utečenca, ale sú oprávnené na ochranu, pretože sú vystavené riziku vážneho bezprávia, ako sú trest smrti alebo poprava, mučenie alebo neľudské či ponižujúce zaobchádzanie, alebo potrestanie v krajine pôvodu, alebo vážne a individuálne ohrozenie ich života z dôvodu neselektívneho násillia v situáciách medzinárodného alebo vnútorného ozbrojeného konfliktu.

V júni 2020 Vysoký komisár OSN pre utečencov (UNHCR) oznámil, že v znepokojivej situácii sa nachádza celkovo približne 80 miliónov ľudí vrátane 26,4 milióna utečencov, 4,2 milióna žiadateľov o azyl, 45,7 milióna vnútorne vysídlených osôb a 3,6 milióna Venezuelčanov vysídlených do zahraničia.

Dve tretiny svetovej populácie utečencov pochádzajú z piatich krajín pôvodu: zo Sýrie, z Venezuely, Afganistanu, Južného Sudánu a Mjanmarska (v zostupnom poradí). Prevažná väčšina vysídleného obyvateľstva sa nachádza v krajinách a komunitách susediacich s ohniskom krízy, ktoré sú často rozvojovými krajinami. V roku 2020 bolo Turecko naďalej najčastejšou hostiteľskou krajinou, za ním nasledovali Kolumbia, Pakistan, Uganda a Nemecko.

Pandémia ochorenia COVID-19, ktorá vypukla v roku 2020, mala hlboký a komplexný vplyv, a to pri vytváraní alebo rozširovaní potrieb v oblasti ochrany na celom svete, ako aj pri obmedzovaní prístupu k bezpečiu. V tejto náročnej situácii zainteresované strany, ktoré sú zapojené do poskytovania ochrany, náležite prispôsobili svoju prácu, aby zabezpečili určitú kontinuitu služieb vrátane nových postupov registrácie a spracovania žiadostí a zvýšeného využívania technológií a digitálnych riešení.

Napriek výzvam spôsobeným pandémiou medzinárodné spoločenstvo viedlo multilaterálnu spoluprácu, pričom pokrok dosiahnutý v roku 2020 v rámci globálneho paktu o utečencoch zahŕňal:

- ➔ posilnenie kapacít v oblasti ochrany na celom svete,
- ➔ zlepšenie prístupu vysídlených detí k vzdelávaniu,
- ➔ podporu trvalých riešení,
- ➔ zavedenie riešení v oblasti čistej energie v humanitárnych prostrediach,
- ➔ posilňovanie ľudského rozvoja a hospodárskeho rastu ako štrukturálnych riešení v nestabilnom prostredí,
- ➔ zlepšenie spravodlivého prístupu k zdravotníckym službám, čistej vode a hygiene a
- ➔ podporu pracovných príležitostí pre osoby postihnuté vysídlením.

EÚ zohráva kľúčovú úlohu pri poskytovaní riešení v oblasti ochrany na celom svete, pričom väčšina jej humanitárneho rozpočtu je vyčlenená na projekty, ktoré pomáhajú násilne vysídleným osobám a ich hostiteľským komunitám.

Keďže medzinárodné spoločenstvo pokračuje vo svojom úsilí riešiť zložité aspekty vysídľovania na celom svete, zameranie rozvoja sa môže z roka na rok presúvať na oblasti, v ktorých možno dosiahnuť pokrok pri zmierňovaní situácií vysídľovania, alebo v ktorých možno vypracovať nové spôsoby poskytovania ochrany. V roku 2020 boli hlavnou náplňou diskusie o medzinárodnej ochrane dve oblasti, každá z iných dôvodov. **Presídľovanie** patrilo medzi oblasti, ktoré pandémia výrazne zasiahla z dôvodu cestovných obmedzení. Vzhľadom na riziká spojené s pohybom počas globálnej núdzovej situácie v oblasti zdravia sa ešte viac zvýraznila potreba presídlenia pri poskytovaní bezpečných legálnych možností. Pandémia zároveň poskytla krajinám príležitosť dosiahnuť ďalší pokrok v oblasti **digitalizácie** za účelom zvýšenia efektívnosti konaní o azyle.

Globálne modely v oblasti potrieb medzinárodnej ochrany, 2020

2/3 svetovej populácie utečencov pochádzajú z **5** krajín

6,6 mil.
Sýria

3,6 mil.
Venezuela

2,7 mil.
Afganistan

2,3 mil.
Južný Sudán

1,0 mil.
Mjanmarsko

Utečenci z Venezuely tvorili v roku 2020 najväčšiu skupinu nových žiadateľov o azyl.

Turecko je hostiteľskou krajinou najväčšieho počtu utečencov, za ním nasledujú Kolumbia, Pakistan, Uganda a Nemecko.

85 % svetovej populácie utečencov sa nachádza v rozvojových krajinách.

Pandémia ochorenia

COVID-19 mala komplexný vplyv na vytváranie alebo rozširovanie potrieb ochrany na celom svete a pri obmedzovaní prístupu k bezpečnosti.

Zdroje: EASO a údaje z UNHCR

Programy presídľovania sa v dôsledku cestovných obmedzení počas pandémie ochorenia COVID-19 takmer zastavili.

Pandémia poskytla krajinám príležitosť dosiahnuť ďalší pokrok v **digitalizácii** za účelom zvýšenia efektívnosti konania o azyle.

2. Hlavný vývoj v oblasti azylu v Európskej únii v roku 2020

Na základe pokroku, ktorý sa od roku 2016 dosiahol pri rokovaní o dvoch balíkoch návrhov reforiem, predložila Európska komisia v septembri 2020 **Nový pakt o migrácii a azyle**. Navrhuje v ňom nový začiatok pri riešení migrácie prostredníctvom zlepšených, rýchlejších a účinnejších postupov a dosiahnutia rovnováhy medzi spravodlivým rozdelením zodpovednosti a solidaritou. Cieľom

paktu o migrácii a azyle je stanoviť rámec pre:

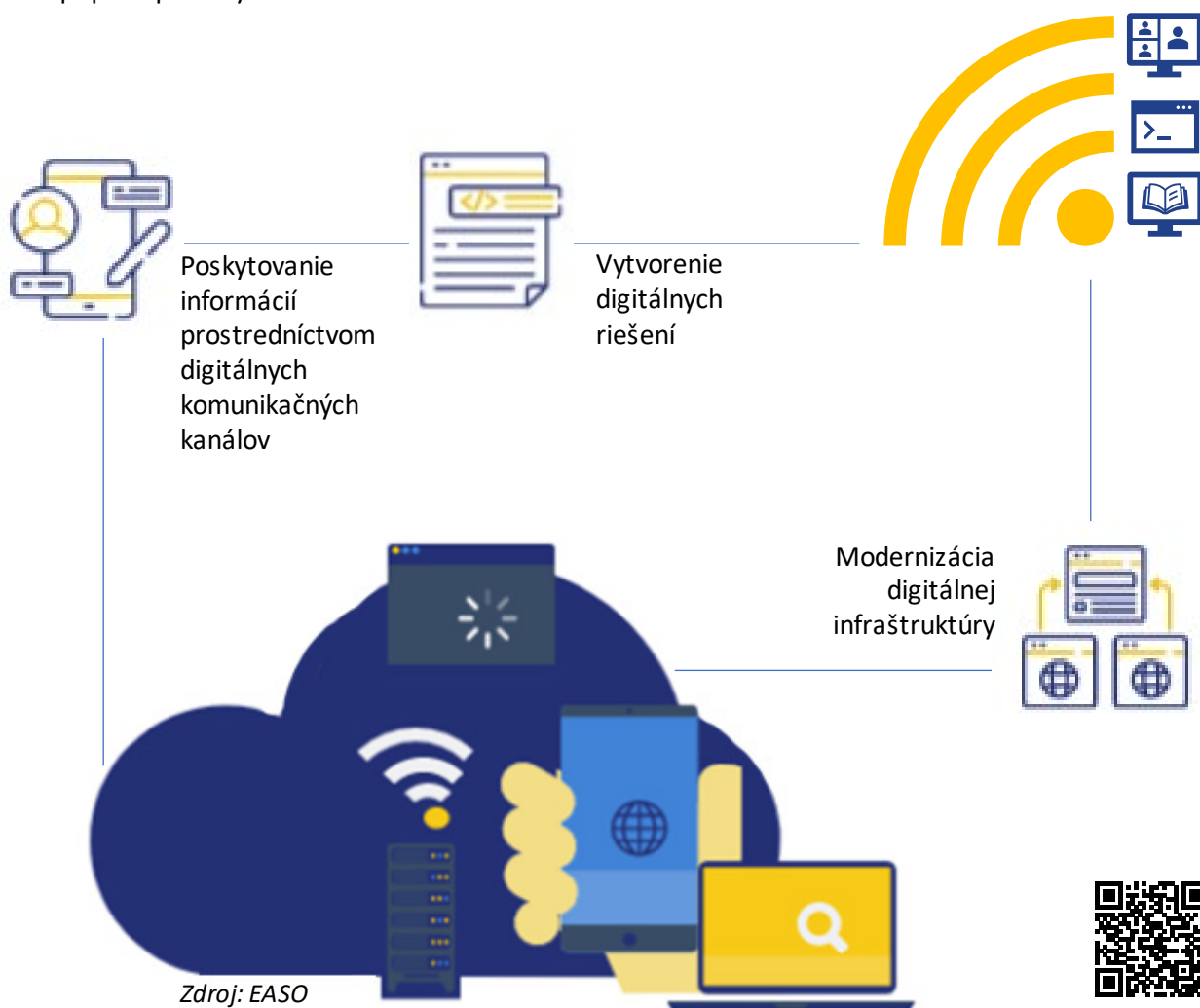
- spoľahlivé a spravodlivé riadenie vonkajších hraníc vrátane kontrol totožnosti, zdravotných a bezpečnostných kontrol,
- spravodlivé a efektívne azylové systémy v krajinách EÚ+, zefektívnenie postupov a návrat žiadateľov, ktorých žiadosti boli zamietnuté,
- nový mechanizmus solidarity pre vylodenia po pátracích a záchranných operáciách, pre krajiny, ktoré čelia zvýšenému tlaku, a krízové situácie,
- spoľahlivé prognózovanie, pripravenosť na krízy a reakciu na ne,
- účinnú politiku návratu a koordinovaný prístup EÚ k navracaniu štátnych príslušníkov tretích krajín do krajiny pôvodu,
- komplexnú správu na úrovni EÚ v záujme lepšieho riadenia a vykonávania azylových a migračných politík,
- vzájomne prospešné partnerstvá s kľúčovými tretími krajinami pôvodu a tranzitu,
- udržateľné legálne možnosti pre tých, ktorí potrebujú ochranu, a na prilákanie talentov do EÚ a
- účinné integračné politiky.

V záujme dosiahnutia týchto cieľov Európska komisia trvala na svojich návrhoch a podporila už dosiahnuté predbežné dohody o kvalifikačnom nariadení, smernici o podmienkach prijímania, nariadení, ktorým sa zriaďuje rámec Únie pre presídľovania a Agentúre Európskej únie pre azyl. Okrem toho vyzvala na urýchlené ukončenie rokovaní o prepracovanom znení smernice o návrate. Európska komisia stiahla návrh na zmenu dublinského nariadenia z roku 2016 a nahradila ho novým návrhom nariadenia o riadení azylu a migrácie. V spojení s piatimi návrhmi z rokov 2016 a 2018, ktoré boli zachované, pakt obsahuje balík deviatich ďalších nástrojov:

- ➔ nové nariadenie o preverovaní,
- ➔ zmenený návrh, ktorým sa reviduje nariadenie o konaní o azyle,
- ➔ zmenený návrh, ktorým sa reviduje nariadenie Eurodac,
- ➔ nové nariadenie o riadení azylu a migrácie,
- ➔ nové nariadenie o riešení krízových situácií a prípadoch vyššej moci,
- ➔ nová koncepcia pripravenosti a krízového riadenia v oblasti migrácie,
- ➔ nové odporúčanie o presídľovaní a doplnkových možnostiach,
- ➔ nové odporúčanie o pátracích a záchranných operáciách vykonávaných súkromnými plavidlami,
- ➔ nové usmernenie k smernici o prevádzačoch.

Predložením paktu o migrácii a azyle a návrhov súvisiacich právnych nástrojov sa podnietilo obnovenie diskusií o účinnom a humánnom riadení migrácie v Európe. Holistický prístup Európskej komisie pri koordinácii inkluzívnych konzultácií a úsilie o dôkladné začlenenie prepojení medzi rôznymi oblasťami migračnej a azylovej politiky do jedného uceleného prístupu boli prijaté pozitívne, rovnako ako skutočné úsilie o uspokojenie rôznorodých potrieb rôznych členských štátov EÚ a o preklopenie sporov z minulosti. Hoci sa zdá, že medzi členskými štátmi pretrvávajú rozdielne názory na určité aspekty navrhovanej migračnej a azylovej politiky, návrhy Európskej komisie poskytujú základ pre ďalší konštruktívny dialóg na technickej a politickej úrovni počas legislatívneho procesu. Popri pozitívnych reakciách takisto zazneli hlasy štátnych aj neštátnych subjektov, ktoré upriamili pozornosť na oblasti, v ktorých by sa dalo dosiahnuť viac.

Pandémia ochorenia COVID-19 prirodzene výrazne ovplyvnila migračné toky, ako aj fungovanie azylových systémov v Európe. Európska komisia v plnej miere uznala ťažkosti, ktorým čelia členské štáty pri vykonávaní príslušných pravidiel EÚ počas pandémie, a vydala [oznámenie](#) s cieľom poskytnúť usmernenie k zabezpečeniu kontinuity konaní o azyle a návrate a presídľovania. Krajiny EÚ+ zaviedli niekoľko opatrení v rôznych fázach konania o azyle, ako aj v azylových zariadeniach s cieľom zabezpečiť telesnú pohodu jednotlivcov. Reštriktívne opatrenia odôvodnené na základe verejného zdravia mohli mať vplyv, hoci len dočasný, na dodržiavanie základných práv a slobôd, pričom zainteresované strany zdôraznili, že opatrenia musia byť dočasné, primerané a uplatňovať sa len v prípade potreby.

V snahe pokračovať v poskytovaní služieb a zároveň dodržiavať nové opatrenia krajiny EÚ+ digitalizovali mnohé kroky konania o azyle tým, že vyvinuli a zaviedli nové elektronické systémy. Mnohé z týchto riešení môžu získať trvalejšiu podobu, aby sa zvýšila efektívnosť azylových systémov, zatiaľ čo iné sa môžu použiť ako metodické plány v prípade, že krajiny EÚ+ budú požiadané, aby riešili podobné výzvy v budúcnosti.

Napriek celkovému poklesu počtu príchodov na vonkajšie hranice EÚ v roku 2020 sa na migračných trasách do Európy objavili rôzne trendy. Na trasách cez západné a východné Stredozemie sa zaznamenalo menej príchodov ako v roku 2019, zatiaľ čo počet príchodov na trasách cez západnú Afriku, centrálnu Stredozemie a západný Balkán vzrástol. Grécke hranice a ostrovy naďalej čelili značnému tlaku a Európska komisia spolupracovala s gréckymi orgánmi a inými členskými štátmi EÚ na poskytnutí kritickej podpory na riešenie tejto situácie vrátane dobrovoľného premiestnenia maloletých osôb bez sprievodu a maloletých osôb, ktorých rodiny sú zraniteľné, z Grécka do iných členských štátov.

Premiestnenia pokračovali aj po pátracích a záchranných misiách v Stredozemnom mori. Vylodenia a premiestnenia koordinovala Európska komisia za účasti príslušných agentúr EÚ vrátane úradu EASO v súlade so stálymi operačnými postupmi vypracovanými v roku 2019. Toto úsilie preukázalo konkrétnu európsku solidaritu v praxi, ale zároveň zdôraznilo potrebu predvídateľnejšieho mechanizmu solidarity v súvislosti s vylodňovaním a premiestňovaním, ako sa stanovuje v návrhu nového nariadenia o riadení azylu a migrácie.

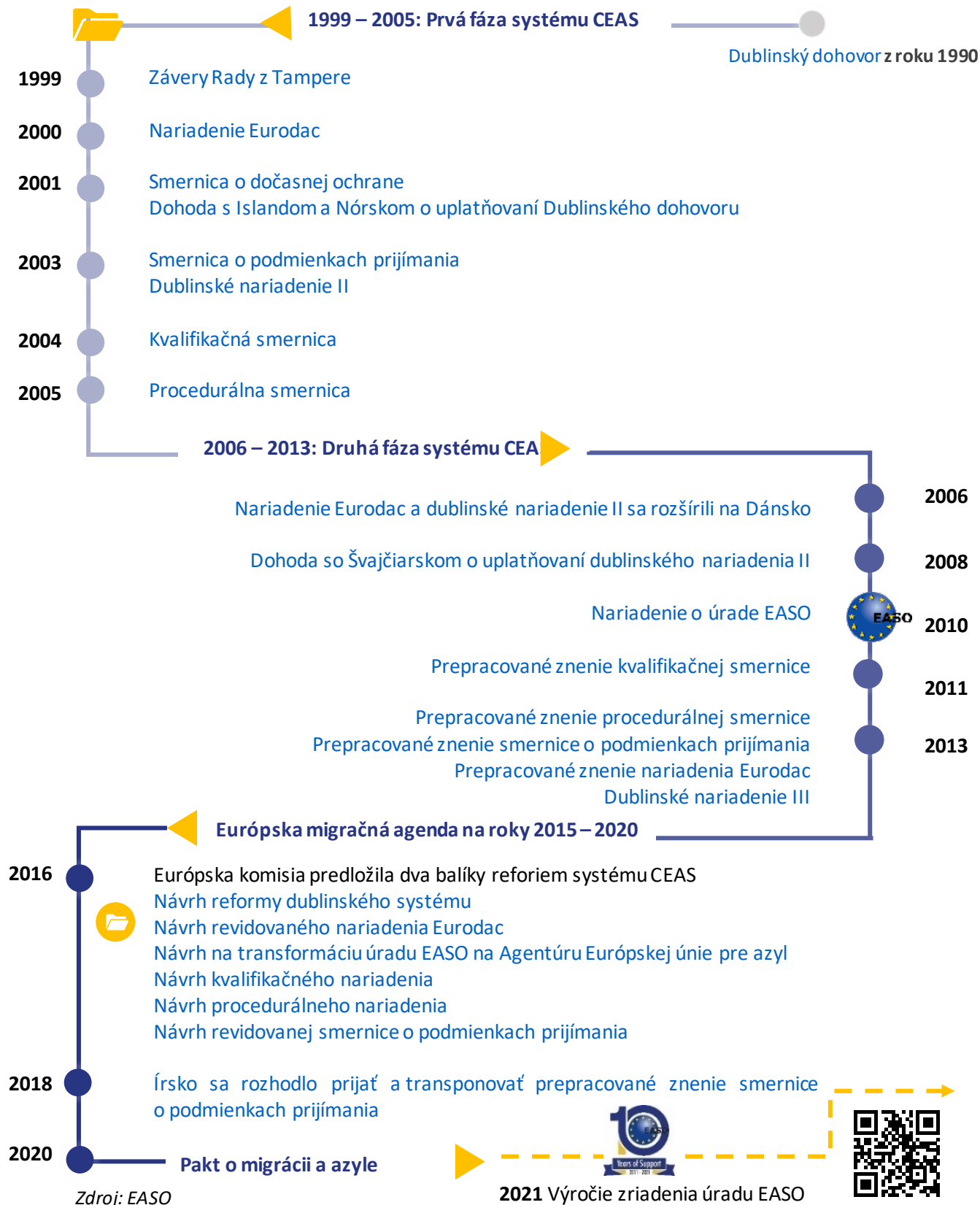
Koniec roka 2020 znamenal aj koniec prechodného obdobia, počas ktorého sa i po vystúpení z EÚ na Spojené kráľovstvo a v rámci neho naďalej uplatňovalo právo EÚ. Od 1. januára 2021 sa právo EÚ v oblasti azylu už automaticky neuplatňuje, pokiaľ nie je zachované vo vnútroštátnom právnom poriadku. Dôležité je, že dublinské nariadenie III bolo v Spojenom kráľovstve zrušené a jeho ustanovenia sa prestali uplatňovať.

EÚ počas roka 2020 pokračovala v spolupráci s vonkajšími partnermi s cieľom zvládnuť migračné tlaky, a to prostredníctvom komplexného prístupu založeného na multilateralizme. Ciele činností vykonávaných v rámci vonkajšieho rozmeru migračnej politiky EÚ zahŕňajú riešenie základných príčin migrácie, boj proti sieťam prevádzачov, posilnenie spolupráce s tretími krajinami v oblasti návratov a readmisie, spoluprácu s partnerskými krajinami v oblasti riadenia hraníc a poskytovanie podpory na ochranu v zahraničí.

Súdny dvor Európskej únie (SDEÚ) v rámci svojej úlohy, ktorou je zabezpečiť harmonizovaný výklad a uplatňovanie práva EÚ, vydal viacero rozhodnutí týkajúcich sa prejudiciálnych konaní, čím poskytol ďalší výklad rôznych ustanovení systému CEAS. Judikatúra sa vzťahovala na témy súvisiace s účinným prístupom, konaním o azyle, zabezpečením osobných pohovorov v neprípustných prípadoch, formami ochrany, zaistením, druhostupňovým konaním, nediskrimináciou štátnych príslušníkov a osôb požívajúcich medzinárodnú ochranu, ktoré následne získali občianstvo, zlúčením rodiny a zachovaním celistvosti rodiny, návratom štátnych príslušníkov tretích krajín, premiestneniami, ochranou poskytovanou Palestínčanom bez štátnej príslušnosti zo strany UNRWA a odmietnutím výkonu vojenskej služby. SDEÚ okrem toho vydal rozhodnutie týkajúce sa vnútroštátnych obmedzení financovania MVO, čo malo vplyv na MVO pôsobiace v oblasti medzinárodnej ochrany.

Vývoj spoločného európskeho azylového systému (CEAS)

3. Podpora úradu EASO krajinám

V roku 2020 sme si pripomenuli 10. výročie zriadenia úradu EASO. Úrad EASO sa na základe svojho zakladajúceho nariadenia zameriava na zlepšenie vykonávania systému CEAS, posilnenie praktickej spolupráce v oblasti azylu medzi členskými štátmi a poskytovanie operačnej podpory členským štátom, ktorých azylové a prijímacie systémy sú vystavené mimoriadnemu tlaku.

V súvislosti s pandémiou ochorenia COVID-19 boli činnosti úradu EASO v roku 2020 priamo zamerané na pomoc členským štátom pri zabezpečovaní kontinuity činností, bezproblémovom vykonávaní činností odbornej prípravy a uľahčovaní stretnutí online medzi členskými štátmi. Úrad EASO spustil osobitnú iniciatívu na zhromažďovanie informácií s cieľom poskytovať kľúčovým zainteresovaným stranám aktualizované, komplexné a spoľahlivé informácie o vplyve pandémie ochorenia COVID-19 na vnútroštátne azylové systémy a systémy prijímania a plán zavádzania očkovania žiadateľov o azyl a osôb požívajúcich medzinárodnú ochranu. V snahe zabezpečiť vysoké normy pri spracúvaní žiadostí o azyl počas pandémie úrad EASO vydal praktické odporúčania týkajúce sa vedenia osobných pohovorov na diaľku a vykonávania registrácií na diaľku/online.

Pokiaľ ide o operačnú činnosť úradu EASO, opatrenia na ochranu zdravia podnietili k tomu, aby sa pozornosť presunula na pracovné procesy back-office, ako je práca na nevybavených spisoch, administratívne povinnosti súvisiace s registráciou, poskytovanie podpory pri odvolaniach, činnosti v oblasti budovania kapacít, zlepšenie politiky a postupov a podpora poskytovania informácií a prijímania na diaľku prostredníctvom línií pomoci. Úrad EASO bol aj naďalej aktívny v teréne a pomohol premiestniť maloleté osoby bez sprievodu z Grécka do iných členských štátov. Koncom roka 2020 bola schválená aj podpora Španielsku s cieľom zmierniť tlak na jeho systém prijímania a vyvinúť nový model prijímania.

Video: Míľníky a úspechy úradu EASO

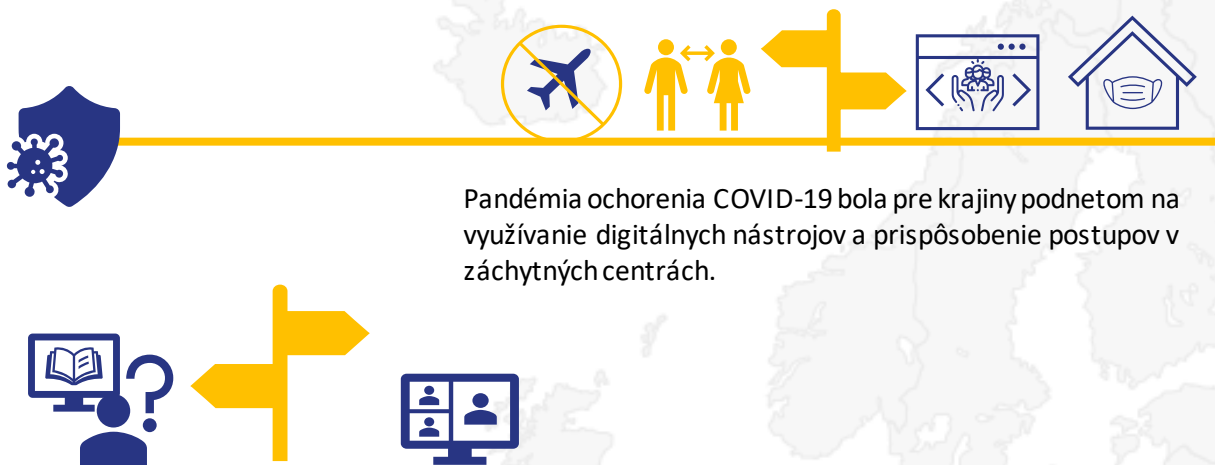
Zdroj: EASO

4. Fungovanie spoločného európskeho azylového systému

Kľúčový vývoj na vnútroštátnej úrovni v roku 2020 formoval právne predpisy, politiky a postupy v oblasti azylu v krajinách EÚ+. Medzi dve horizontálne témy v každej fáze konania o azyle patrilo vplyv pandémie ochorenia COVID-19 a digitalizácia konaní o azyle.

Digitalizácia konania o azyle

Napriek výhodám môže digitalizácia so sebou prinášať potenciálne riziká, napríklad spojené s ochranou údajov, digitálnou gramotnosťou a pripojiteľnosťou.

Zdroj: EASO

COVID-19

Cestovné obmedzenia počas pandémie ochorenia COVID-19 výrazne ovplyvnili príležitosť žiadateľov o azyl dostať sa na územie EÚ. Vnútroštátne orgány boli nútené rýchlo sa prispôsobiť novým okolnostiam pozastavením alebo obmedzením registrácií na krátke obdobie počas prvej vlny pandémie. Počas tohto obdobia krajiny EÚ+ reorganizovali procesy a pracovné prostredie.

Do dublinského konania bolo nasmerovaných menej žiadateľov o azyl, zatiaľ čo postup transferov musel byť upravený tak, aby spĺňal prísne požiadavky na ochranu zdravia. Z judikatúry z roku 2020 vyplýva, že tlak na systémy zdravotnej starostlivosti je ďalším faktorom, ktorý treba zväžiť pri určovaní členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o azyl.

Obmedzenie fyzického kontaktu, uzavretie zariadení, práca na diaľku a zdravotné protokoly mali vplyv na všetky kroky spojené so spracovaním žiadostí na prvom aj druhom stupni vrátane osobných pohovorov, zabezpečenia tlmočenia, oznamovania rozhodnutí, riadenia počtu prípadov, odbornej prípravy a posudzovania kvality. Ak to bolo možné, tieto úlohy sa vykonávali na diaľku pomocou digitálnych technológií, ako sú videokonferencie. Vnútroštrkové pracovné postupy správnych orgánov prvého a druhého stupňa boli upravené tak, aby sa minimalizovalo narušenie služieb a zároveň dodržiavali opatrenia na ochranu verejného zdravia. V dôsledku toho sa procesné lehoty náležite predĺžili.

Formát pre poskytovanie informácií sa zmenil na zasadnutia malých skupín, a to telefonicky alebo prostredníctvom online stretnutí alebo inštruktážnych videí, zatiaľ čo ďalšie úsilie sa sústredilo najmä na ochranu, hygienické opatrenia, protokoly, ktoré sa majú dodržiavať, zdravotnícku podporu a pokyny na zamedzenie šírenia nákazy. Právna pomoc a zastupovanie sa poskytovali na diaľku alebo s obmedzenými osobnými kontaktmi. Priamym dôsledkom reštriktívnych opatrení súvisiacich s pandemiou ochorenia COVID-19 bolo obmedzenie prístupu k právnej pomoci na hraniciach a v prijímacích zariadeniach a zariadeniach určených pre zaistenie cudzincov vo viacerých krajinách. Vzhľadom na obmedzenú schopnosť uskutočňovať služobné cesty na účely zistenia potrebných skutočností v krajinách pôvodu sa krajiny EÚ+ zamerali na iné metódy zhromažďovania informácií o krajine pôvodu a udržiavali kontakt so svojimi zdrojmi.

V oblasti prijímania krajiny EÚ+ prispôbili organizáciu aj infraštruktúru prijímania okolnostiam pandémie ochorenia COVID-19, pričom zaviedli opatrenia, ako je počiatkové obdobie karantény po príchode, obmedzenie fyzického kontaktu v rámci azylových zariadení a obmedzená mobilita v rámci nich, obmedzenia návštev a dodatočné hygienické opatrenia a ochranné prostriedky. Požiadavky na dodatočný priestor vytvárali ďalší tlak na prijímacie orgány, riadiacich pracovníkov a prijímacích pracovníkov, zatiaľ čo podporné služby boli často obmedzené, aby sa dodržiavalo obmedzenie fyzického kontaktu, alebo sa presunuli online. To malo mimoriadne nepriaznivý vplyv na žiadateľov s osobitnými potrebami, ktorí niekedy nemali k dispozícii celý rad potrebných podporných služieb. Vo väčšine krajín EÚ+ boli zariadenia určené pre zaistenie cudzincov menej obsadené v dôsledku obmedzení súvisiacich s pandemiou ochorenia COVID-19, keďže odsun žiadateľov, ktorých žiadosti boli zamietnuté, bol pozastavený a štátni príslušníci tretích krajín boli prepustení.

Jednou z oblastí, ktoré pandémia výrazne zasiahla, bol obsah ochrany a integrácie osôb, ktorým sa poskytla ochrana. Oneskorenia, pokiaľ ide o predĺženie platnosti povolení na pobyt, v dôsledku narušených služieb často viedli k právnej neistote a bránili prístupu k iným právam, ako je bývanie, zamestnanie a zdravotná starostlivosť. Postupy zlučovania rodín boli pozastavené alebo sa výrazne oneskorili a počet pracovných príležitostí klesol. Primeraná podpora detí prostredníctvom online vzdelávania bola často výzvou z dôvodu chýbajúcich počítačov, internetového pripojenia alebo neistej

situácie v oblasti bývania, ktorá neposkytovala samostatné tiché miesto pre štúdium. Podporné programy a individuálne plány integrácie pre osoby, ktorým sa poskytla ochrana, sa rozšírili alebo prispôbili novým okolnostiam. Vplyvy pandémie však môžu mať dlhodobé účinky na integráciu, od zdravia až po ubytovanie a pracovné príležitosti.

Cestovné obmedzenia prirodzene ovplyvnili vykonávanie návratov. Počet nútených návratov výrazne klesol, zatiaľ čo dobrovoľné návraty pokračovali podľa požadovaných zdravotných protokolov a preventívnych opatrení. Mnohé krajiny pozastavili nielen konania o návrate, ale aj vydávanie rozhodnutí o návrate, a teda predĺžili lehotu na dobrovoľný odchod.

Krajiny EÚ+ celkovo vynaložili mimoriadne úsilie na zabezpečenie kontinuity služieb, čím preukázali odolnosť a flexibilitu vnútroštátnych azylových systémov a systémov prijímania v neočakávaných situáciách. Súdne orgány zároveň preskúmali nové opatrenia s cieľom zabezpečiť, aby krajiny dodržiavali právne normy a záruky.

Digitalizácia

Pandémia ochorenia COVID-19 poskytla nový impulz na pokračovanie alebo urýchlenie používania digitálnych technológií v oblasti azylu. V roku 2020 krajiny EÚ+ vyvinuli a zaviedli nové elektronické systémy vo všetkých fázach konania o azyle. Digitálne riešenia sa používali na registráciu žiadostí online, overenie totožnosti žiadateľa, predloženie dokumentov, pohovory na diaľku, poskytovanie informácií, právnej pomoci a tlmočnických služieb, jazykovú analýzu, oznámenie rozhodnutí a informovanie o stave prípadu, podávanie odvolaní a zasielanie digitálnych podpisov na vydávanie rozhodnutí a poskytovanie podpory integrácie vrátane jazykového vzdelávania, koučingu v oblasti sociálnej orientácie a zamestnania. Niekoľko krajín takisto posilnilo svoje elektronické systémy riadenia prijímania a IT infraštruktúru a investovalo do ďalšieho počítačového vybavenia v azylových zariadeniach.

V oblasti návratu krajiny EÚ+ využili postupy komunikácie na diaľku a poradenstvo v oblasti reintegrácie, zatiaľ čo online nástroje uľahčili komunikáciu s tretími krajinami o postupoch identifikácie navrátilcov a vydávaní cestovných dokladov. Digitálne technológie sa využívali aj v súvislosti s presídľovaním, ako sú pohovory na diaľku a virtuálne poskytovanie informácií pred odchodom, v snahe zabezpečiť kontinuitu služieb.

Hoci digitalizácia prináša mnoho výhod, pozornosť sa venuje aj potenciálnym rizikám vrátane súhlasu s použitím osobných údajov, problémom s prístupnosťou pre určité profily žiadateľov, ktorí nemusia byť digitálne gramotní a mať digitálne zručnosti alebo nemusia mať prístup k vybaveniu a pripojeniu, nedostatočnému kontaktu medzi ľuďmi pri poskytovaní služieb (napríklad pri poskytovaní stravovacích služieb jednotlivcom s osobitnými potrebami) a zvyšovaniu dôvery medzi cieľovými skupinami s cieľom podporiť zmysluplné využívanie. Keďže práca na digitalizácii napreduje, tieto obavy sa musia zohľadniť a zodpovedajúcim spôsobom riešiť.

4.1 Prístup na územie a ku konaniu o azyle

V prepracovanom znení procedurálnej smernice sa krajinám EÚ poskytuje usmernenie pri zabezpečovaní účinného prístupu ku konaniu pre osoby v núdzi a pri zabezpečovaní práva požiadať o ochranu. V priebehu roka 2020 bolo napriek tomu na vonkajších hraniciach EÚ nahlásených niekoľko incidentov súvisiacich s prekážkou alebo odkladom uplatňovania prepracovaného znenia procedurálnej smernice a následne s poskytnutím účinného prístupu ku konaniu o azyle.

Hlavný legislatívny a politický vývoj v oblasti prístupu ku konaniu o azyle v roku 2020 pokračoval rovnakým smerom ako v predchádzajúcich rokoch. Postupy sa naďalej vylepšovali tak, aby orgány získavali čo najviac informácií na začiatku konania o azyle efektívne a koordinovane v rámci rôznych zainteresovaných strán. Hlavným cieľom bolo lepšie nasmerovať prípady prostredníctvom systému a urýchliť celkový proces.

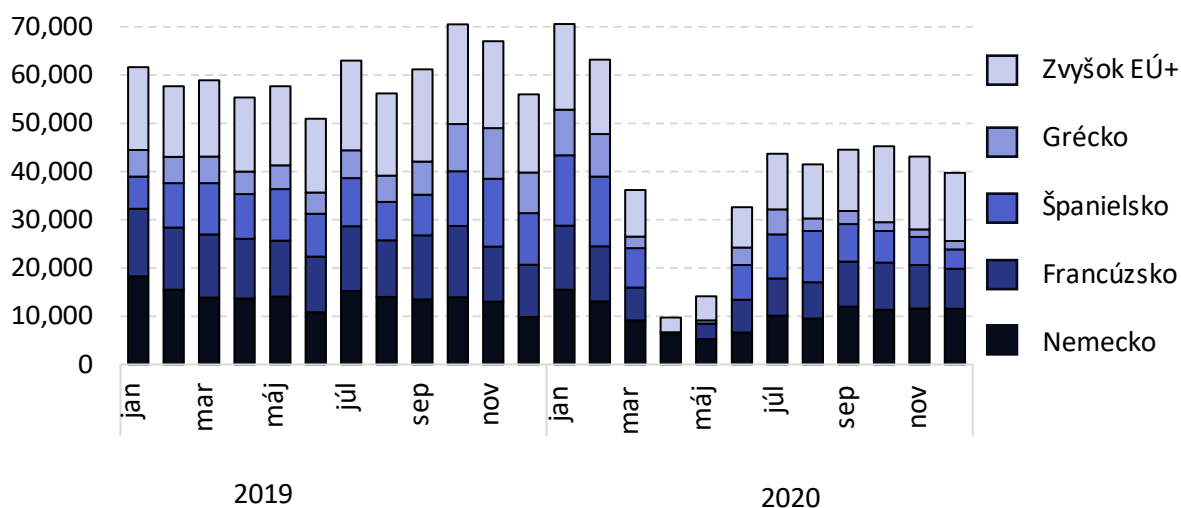
V roku 2020 bolo v krajinách EÚ+ podaných približne 485 000 žiadostí o medzinárodnú ochranu, čo predstavuje prudký pokles o 32 % v porovnaní s počtom žiadostí v roku 2019. Pokles, ktorý viedol k najnižšiemu počtu prijatých žiadostí za rok od roku 2013, možno pripísať obmedzeniam súvisiacim s pandémiou ochorenia COVID-19, ktoré sa zaviedli v EÚ+ a tretích krajinách, čím sa obmedzil pohyb cez hranice a v rámci krajín.

Počet žiadostí o azyl počas roka výrazne kolísal. Na začiatku roka naďalej rástol, pričom v januári a vo februári 2020 bolo podaných viac žiadostí ako v tých istých mesiacoch v roku 2019 (nárast o 15 % v januári a o 10 % vo februári). Po vypuknutí prvej vlny pandémie ochorenia COVID-19 v marci 2020 však počet žiadostí výrazne klesol. Keď sa opatrenia na obmedzenie pohybu v jednotlivých krajinách postupne zrušili, tempo podávania žiadostí sa začalo znova obnovovať (*pozri obrázok 1*).

Vplyv opatrení súvisiacich s pandémiou ochorenia COVID-19 na žiadosti o azyl bol v krajinách EÚ+ rozložený nerovnomerne. V krajinách, v ktorých bolo konanie o azyle počas prvej vlny pandémie väčšinou pozastavené, došlo k výraznému poklesu počtu žiadostí o azyl, zatiaľ čo krajiny, ktoré konanie o azyle ponechali otvorené, zaznamenali menší pokles.

Celkovo takmer dve tretiny (63 %) všetkých žiadostí o azyl v roku 2020 boli podané len v troch krajinách: v Nemecku (122 000), vo Francúzsku (93 000) a v Španielsku (89 000), za nimi s určitým rozdielom nasledovali Grécko (41 000) a Taliansko (27 000). Najčastejšie krajiny pôvodu sa v porovnaní s rokom 2019 nezmenili. Boli to Sýria (70 000), Afganistan (50 000), Venezuela (31 000), Kolumbia (30 000) a Irak (20 000) – pričom zo všetkých týchto krajín bolo v roku 2020 podaných menej žiadostí. Päť najčastejších štátnych príslušností spolu predstavovalo viac ako dve pätiny všetkých žiadostí v krajinách EÚ+.

Obrázok 1: Žiadosti o azyl podľa najčastejších prijímajúcich krajín, podľa mesiaca, 2019 – 2020

Zdroj: Eurostat [[migr_asyappctzm](#)] z 28. apríla 2021

4.2 Dublinské konanie

Cieľom dublinského nariadenia III je vymedziť jasnú a uplatniteľnú metódu na určenie toho, ktorý členský štát je zodpovedný za posúdenie každej žiadosti o azyl. Cieľom je zaručiť, aby žiadatelia mali účinný prístup ku konaniam na poskytovanie medzinárodnej ochrany a aby posúdenie žiadosti vykonával jeden jasne určený členský štát. Dublinský systém bol jedným z najdiskutovanejších aspektov systému CEAS, najmä pokiaľ ide o vyváženie rozdelenia zodpovednosti a solidarity medzi členskými štátmi.

Možná budúcnosť dublinského postupu bola zdôraznená v roku 2020 predložením [Nového paktu o migrácii a azyle](#) vypracovaného Európskou komisiou a [návrhu nariadenia o riadení azylu a migrácie](#). Cieľom paktu je nahradiť dublinský systém spoločným rámcom, ktorý okrem účinných mechanizmov na určenie členského štátu zodpovedného za posúdenie žiadosti o azyl bude zahŕňať nový komplexný mechanizmus pre trvalú solidaritu na základe zjednodušených kritérií.

Na základe údajov vymieňaných prostredníctvom systému včasného varovania a pripravenosti úradu EASO bolo v roku 2020 vydaných 95 000 rozhodnutí v reakcii na odchádzajúce žiadosti podľa dublinského nariadenia. V porovnaní s rokom 2019 to predstavovalo pokles o jednu tretinu, a bolo to v súlade s mierou poklesu počtu žiadostí o azyl podaných v roku 2020. Podiel prijatých rozhodnutí o podaných žiadostiach o azyl v rámci dublinského systému predstavoval 20 %, čo bolo podobné ako v roku 2019.

Na úrovni jednotlivých krajín Francúzsko a Nemecko naďalej prijímali väčšinu rozhodnutí týkajúcich sa ich žiadostí, aby zodpovednosť prevzala iná krajina, čo spoločne predstavuje viac ako tri pätiny celkového počtu takýchto rozhodnutí v krajinách EÚ+. Celková miera prijatých rozhodnutí o žiadostiach v rámci dublinského systému v roku 2020 meraná podielom rozhodnutí o prijatí zodpovednosti zo všetkých vydaných rozhodnutí bola na úrovni 56 %, čo predstavuje pokračujúci pokles už tretí rok po sebe na úrovni krajín EÚ+ a vo väčšine členských štátov v rámci dublinského

systému. Napriek tomu sa na úrovni jednotlivých krajín vyskytovali veľké rozdiely v miere prijatých rozhodnutí.

Významný vývoj na európskej úrovni okrem iného predstavovalo ustanovenie o práve vlastného uváženia v dublinskom nariadení III, článok 17 ods. 2, ktorý tvoril základ mechanizmu premiestnenia 1 600 maloletých osôb bez sprievodu a maloletých osôb s vážnymi zdravotnými ťažkosťami a inými zraniteľnosťami v rodinách z Grécka do iných členských štátov. Ustanovenie sa použilo aj pri pokračujúcich premiestneniach uskutočnených po vylodeniach po pátracích a záchranných operáciách v Taliansku a na Malte.

Článok 17 ods. 1 dublinského nariadenia, ďalšie ustanovenie o práve vlastného uváženia, sa v roku 2020 uplatnil niečo vyše 4 700-krát, čo v porovnaní s rokom 2019 predstavovalo prudký pokles takmer o jednu tretinu. Podľa tohto ustanovenia sa členský štát môže rozhodnúť, že posúdi žiadosť o medzinárodnú ochranu, aj keď to podľa kritérií dublinského nariadenia III nie je jeho povinnosť. V roku 2020 to bolo odôvodnené aj počtom prípadov ochorenia COVID-19 v konkrétnej krajine.

Pandémia ochorenia COVID-19 a núdzové opatrenia, ktoré zaviedli krajiny EÚ+, prirodzene sťažili dublinské transfery. Celkovo bolo vykonaných približne 13 600 transferov, čo predstavuje polovicu z počtu transferov v roku 2019. Tento počet sa znížil v marci 2020 a od apríla do júna 2020 sa potom znížil na ešte nižšie úrovne. Od júla 2020 sa počet vykonaných transferov postupne začal zvyšovať, ale počet transferov za mesiac sa v priebehu roka nevrátil na úroveň pred pandémie ochorenia COVID-19. Štyri krajiny – Francúzsko, Nemecko, Grécko a Holandsko – vykonali viac ako tri štvrtiny všetkých transferov.

Vnútroštátnym súdom bolo doručených množstvo odvolaní týkajúcich sa postupov transferu a lehôt, pričom mnohé z nich sa týkali výpočtu lehôt na transfer v súvislosti s pandemiou ochorenia COVID-19.

4.3 Osobitné konania

Počas posudzovania žiadostí o medzinárodnú ochranu na prvom stupni môžu členské štáty za určitých okolností použiť osobitné konania, napríklad zrýchlené konania, konania na hraniciach alebo prednostné konania, pričom musia dodržiavať základné zásady a záruky stanovené v práve EÚ. V roku 2020 sa zaviedli alebo rozšírili rôzne druhy konaní na hraniciach, ktoré sa zvyčajne zameriavali na rýchle spracovanie. Niekedy sa v niektorých členských štátoch objavili obavy v súvislosti s podmienkami ubytovania na hraniciach, využívaním zaistenia a ochranou záruk pre žiadateľov s osobitnými potrebami.

Krajiny EÚ+ sa zamerali na pravidelné preskúmanie svojich zoznamov bezpečných krajín pôvodu, čo v roku 2020 viedlo k niekoľkým zmenám v týchto zoznamoch. Zoznamy slúžia ako podkladové informácie o žiadostiach o azyl, ktoré sú nasmerované k zrýchlenému konaniu, a trendom zaznamenaným vo všetkých krajinách EÚ+ v roku 2020 bolo uprednostnenie prípadov v rámci zrýchleného konania počas prvej fázy pandémie ochorenia COVID-19.

Prostredníctvom legislatívnych a politických zmien mnohé krajiny EÚ+ takisto vymedzili kritériá pre opakované alebo následné žiadosti o medzinárodnú ochranu s cieľom zabrániť zneužívaniu azylového systému podávaním opakovaných žiadostí bez opodstatnenia. Celkovo bolo v roku 2020 krajinám EÚ+ doručených približne 56 000 opakovaných žiadostí, čo v porovnaní s rokom 2019 predstavuje v absolútnych číslach pokles o 19 %, podiel opakovaných žiadostí v rámci celkového počtu žiadostí sa však zvýšil o 2 percentuálne body.

4.4 Spracovanie žiadostí o azyl na prvom stupni

Úsilie sa v roku 2020 zameriavalo na rýchle a efektívne spracovanie pri zabezpečení záruk pre žiadateľov v krajinách EÚ+. Pokles počtu žiadostí o azyl v roku 2020 bol príležitosťou na preskúmanie súčasných postupov, zavedenie efektívnejších metód, a to aj prostredníctvom digitalizácie, vydanie nových usmernení na posudzovanie žiadostí a riešenie nevybavených prípadov.

V spojení s výrazným znížením počtu podaných žiadostí mohli tieto zmeny prispieť k tomu, že počet rozhodnutí vydaných v krajinách EÚ+ bol po prvýkrát od roku 2017 vyšší ako počet podaných žiadostí. Celkovo azylové orgány v krajinách EÚ+ vydali v roku 2020 približne 534 500 prvostupňových rozhodnutí, pričom viac ako štyri pätiny všetkých prvostupňových rozhodnutí boli vydané v iba piatich krajinách: v Nemecku (24 %), Španielsku (23 %), vo Francúzsku (16 %), v Grécku (12 %) a Taliansku (8 %). Väčšina prvostupňových rozhodnutí bola vydaná pre štátnych príslušníkov Sýrie, Venezuely, Afganistanu a Kolumbie (v zostupnom poradí).

Okrem toho bolo stiahnutých približne 47 200 žiadostí, čo je najnižší počet od roku 2013 a o viac ako jednu štvrtinu menej ako v roku 2019. Pokles počtu žiadostí, ako aj počtu stiahnutých žiadostí znamenal, že pomer stiahnutých žiadostí k všetkým podaným žiadostiam v roku 2020 predstavoval jedna k desať, podobne ako v roku 2019. Zatiaľ čo údaje Eurostatu neuvádzajú druh stiahnutých žiadostí, z údajov systému včasného varovania a pripravenosti vyplýva, že väčšina stiahnutých žiadostí bola v roku 2020 stiahnutá implicitne, podobne ako v predchádzajúcich rokoch. Stiahnuté žiadosti, najmä implicitné, môžu slúžiť ako nepriamy ukazovateľ útekov a začiatku sekundárnych pohybov do iných krajín EÚ+. V súlade s týmto výkladom k väčšine stiahnutí došlo v členských štátoch v prvej línii, ako je Grécko a Taliansko, v ktorých sa dokopy zaznamenala viac než jedna tretina všetkých stiahnutých žiadostí.

4.5 Spracovanie žiadostí o azyl na druhom alebo vyššom stupni

Zatiaľ čo objem rozhodnutí o žiadostiach na prvom stupni zostal v roku 2020 relatívne stabilný, počet rozhodnutí vydaných na druhom alebo vyššom stupni klesol takmer o jednu pätinu: z približne 300 000 v rokoch 2018 a 2019 na približne 237 000 v roku 2020. Podobne ako v predchádzajúcich rokoch viac ako dve tretiny všetkých rozhodnutí, ktoré boli vydané v rámci odvolania alebo preskúmania, pochádzali z troch krajín EÚ+: z Nemecka (42 % z celkového počtu rozhodnutí na druhom alebo vyššom stupni), Francúzska (18 %) a Talianska (10 %). V roku 2020 boli viac ako dve z piatich rozhodnutí na druhom alebo vyššom stupni vydané pre Afgancov, Iračanov, Pakistancov, Sýrčanov a Nigérijčanov, čo je rovnaký trend ako v roku 2019.

Legislatívne a politické zmeny na druhom stupni v krajinách EÚ+ sa zamerali na reorganizáciu orgánov druhého stupňa s cieľom posilniť špecializáciu, pozastavenie návratov počas odvolania a dočasné úpravy písomných a ústnych konaní, ako aj lehôt, z dôvodu obmedzení súvisiacich s pandémiou ochorenia COVID-19.

4.6 Prebiehajúce konania

Vzhľadom na to, že v roku 2020 bol počet vydaných rozhodnutí vyšší ako počet podaných žiadostí, stav prebiehajúcich konaní sa v krajinách EÚ+ znížil. Koncom roka 2020 sa čakalo na rozhodnutie o približne 773 600 žiadostiach o azyl, čo v porovnaní s rokom 2019 predstavuje pokles o 18 %. Napriek tomu bol počet prebiehajúcich konaní stále vyšší ako v roku 2014 pred krízou.

4.7 Prijímanie žiadateľov o medzinárodnú ochranu

V roku 2020 pretrvávali trendy identifikované v predchádzajúcich rokoch, pričom niektoré krajiny začali uskutočňovať významné reformy svojich systémov prijímania vrátane inštitucionálnej reorganizácie a úprav prijímacej kapacity. Pokračovala zvýšená centralizácia a koordinácia počiatkovej fázy prijímania a viac krajín prišlo k zriadeniu prijímacích centier, pričom na jednom mieste združili všetky zainteresované strany zapojené do azylového a prijímacieho procesu v snahe uľahčiť počiatkové kroky konania.

Vo viacerých členských štátoch EÚ pretrvával jav, keď osoby, ktorým sa poskytla medzinárodná ochrana, alebo bývalí žiadatelia, zostali v prijímacích štruktúrach aj po skončení konania o azyle. V predchádzajúcich rokoch sa pozornosť sústredila na rýchle začlenenie uchádzačov do odbornej prípravy na vykonávanie zamestnania a hodnotenia a rozvoja zručností. Hoci sa zdalo, že je to naďalej hlavnou zásadou členských štátov, obmedzenie služieb – vrátane vzdelávania a odbornej prípravy – v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19 predstavovalo riziko, že tieto programy budú menej účinné, a to aj napriek úsiliu vnútroštátnych orgánov.

Niektoré obavy týkajúce sa podmienok v azylových zariadeniach, ktoré vyjadril UNHCR a organizácie občianskej spoločnosti, pokiaľ ide o konkrétne krajiny a situácie, napríklad v hotspotoch, sa v priebehu roka zrejme zintenzívnili. Tragické udalosti v tábore Moria na ostrove Lesbos podnietili obnovenú multilaterálnu spoluprácu s cieľom zlepšiť podmienky prijímania.

4.8 Zaistenie počas konania o azyle

V roku 2020 niekoľko krajín EÚ+ zmenilo svoje právne predpisy týkajúce sa zaistenia v kontexte hromadných príchodov štátnych príslušníkov tretích krajín a konaní o návrate. V niektorých krajinách sa zaznamenalo úsilie o zmenu politik k alternatívam k zaisteniu, zatiaľ čo v iných krajinách boli takéto alternatívy naďalej obmedzené. Medzi hlavné výzvy aj naďalej patrilo využívanie zaistenia, podmienky počas zaistenia a zaistenie maloletých, zatiaľ čo alternatívy zostali obmedzené. Počas roka súdy na európskej a vnútroštátnej úrovni aktívne analyzovali politiky a postupy zaistenia, vykladali právne predpisy v praxi a stanovovali normy.

4.9 Prístup k informáciám

Krajiny EÚ+ posilnili a prispôbobi svoje postupy s cieľom zabezpečiť, aby žiadatelia o azyl mali účinný prístup k informáciám a spravodlivému konaniu. Úsilie bolo zamerané na využívanie nových technológií, vytvorenie alternatívnych kanálov na šírenie informácií a zvyšovanie informovanosti prostredníctvom nástrojov elektronickej komunikácie, ako sú online platformy a centrá, mobilné aplikácie a kanály sociálnych médií. Mnohé krajiny zriadili špecializované linky pomoci a prepracovali existujúce webové sídla s cieľom zabezpečiť dostupnosť informácií v mnohých jazykoch. Sprístupnené informácie zahŕňajú aspekty konania o azyle, každodenného života v hostiteľskej krajine, integrácie, návratu a aktuálne informácie o opatreniach súvisiacich s pandémiou ochorenia COVID-19.

4.10 Právna pomoc a zastúpenie

S cieľom zmierniť reštriktívne opatrenia súvisiace s pandémiou ochorenia COVID-19 a naďalej poskytovať prístup k právnej pomoci mnohé krajiny zorganizovali informačné stretnutia o právnej pomoci, a to buď individuálne, v menších skupinách, alebo nahradením osobného kontaktu telefonátmi a videohovormi. Niekoľko krajín takisto prijalo nové právne predpisy alebo politiky týkajúce sa prístupu k právnej pomoci a zastúpeniu, pričom niektoré z nich prvýkrát rozšírili prístup k právnej pomoci a zastúpeniu na prvom stupni.

Existujúce projekty sa rozšírili a posilnili sa spolupráca s ostatnými zainteresovanými stranami, pričom sa zaviedli opatrenia na zlepšenie kvality služieb zvýšením hodinovej sadzby právnikov a zvýšením kvalifikačných požiadaviek. Organizácie občianskej spoločnosti však v priebehu roka 2020 vyjadrili obavy v súvislosti s obmedzeným alebo nedostatočným prístupom k právnej pomoci a zastúpeniu – čiastočne v dôsledku obmedzení súvisiacich s pandémiou ochorenia COVID-19 – na hraniciach, v zariadeniach určených na zaistenie a v azylových zariadeniach.

4.11 Tlmočnicke služby

V roku 2020 sa pozornosť sústredila na zvýšenie noriem kvality tlmočenia, napríklad prostredníctvom odbornej prípravy tlmočníkov, zlepšením monitorovania a posilnením mechanizmov hodnotenia kvality. V prípadoch obstarania tlmočnických služieb sa do zmlúv pridali nové požiadavky, aby sa zabezpečila vyššia kvalita tlmočenia. Zistilo sa, že je potrebné posilniť tlmočnicke služby na hraniciach, ako aj riešiť nedostatok tlmočníkov pre určité jazyky v niektorých krajinách EÚ+.

4.12 Informácie o krajine pôvodu

V roku 2020 krajiny EÚ+ pokračovali vo svojom úsilí o zlepšenie rozsahu aj kvality informácií o krajine pôvodu. Keďže sa neuskutočňovali služobné cesty na účely zistenia potrebných skutočností, krajiny sa zamerali na iné metódy zhromažďovania informácií, zatiaľ čo niektoré oddelenia pre informácie

o krajine pôvodu využili obmedzenie pohybu na vykonanie hĺbkovej práce, zlepšenie a aktualizáciu dostupných informácií a pokrytie širšej škály tém.

Krajiny s menšími správami v oblasti azylu podnikli kroky na zriadenie oddelení pre informácie o krajine pôvodu alebo na vytvorenie metodiky pridelovania určitých krajín pôvodu referentom, ktorí ich pravidelne aktualizujú. V rámci výskumu a podávania správ sa pozornosť sústredila na aktualizáciu informácií o krajinách, v prípade ktorých už boli k dispozícii informácie o krajine pôvodu, najmä o bežných krajinách pôvodu žiadateľov o azyl, ako je Afganistan, Irán, Irak a Sýria, ale vyvinulo sa aj úsilie o zhromaždenie informácií o menej bežných krajinách pôvodu, v prípade ktorých existujú len obmedzené alebo žiadne informácie o krajine pôvodu, ako je Kolumbia a Srí Lanka.

4.13 Stav bez štátnej príslušnosti v kontexte azylu

Osoby bez štátnej príslušnosti a osoby s udelenou medzinárodnou ochranou sú dve odlišné kategórie v medzinárodnom práve, ale osoba môže byť súčasne osobou s udelenou medzinárodnou ochranou a osobou bez štátnej príslušnosti. V kontexte azylu môže mať stav bez štátnej príslušnosti vplyv na postup rozhodovania o žiadosti o medzinárodnú ochranu a na procesné záruky. Niekoľko krajín EÚ+ v roku 2020 prijalo opatrenia v záujme vyriešenia problému týkajúceho sa stavu bez štátnej príslušnosti vrátane prístupu k príslušným medzinárodným právnym nástrojom, zavedenia vyhradených postupov rozhodovania o stave bez štátnej príslušnosti, poskytnutia prístupu k štátnej príslušnosti pri narodení, zjednodušenia prístupu k nadobudnutiu štátneho občianstva, zrýchlenia procesu rozhodovania o stave bez štátnej príslušnosti a aktualizácie usmernení o spracúvaní žiadostí osôb bez štátnej príslušnosti.

Napriek tomu pretrvávali problémy, ktorým čelia osoby bez štátnej príslušnosti v rôznych fázach konania o azyle, vrátane nedostatočnej informovanosti o problémoch súvisiacich so stavom bez štátnej príslušnosti v konaní o azyle, absencie postupov rozhodovania o stave bez štátnej príslušnosti v niektorých krajinách EÚ+ a zvýšeného rizika svojvoľného zaistenia osôb bez štátnej príslušnosti v súvislosti s prisťahovalectvom.

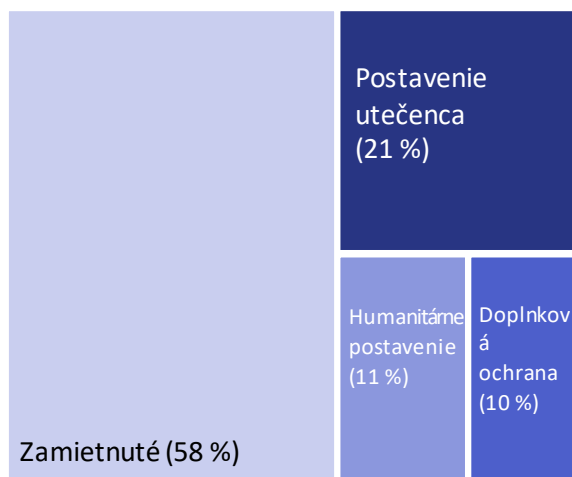
4.14 Obsah ochrany

Osobám, ktorým bolo vydané kladné rozhodnutie, sa poskytuje určitá forma ochrany v krajinách EÚ+ zahŕňajúca súbor práv a povinností a prístup k viacerým službám. Kladné rozhodnutie je rozhodnutie, ktorým sa priznáva postavenie utečenca, doplnková ochrana (obe upravené právom EÚ) alebo humanitárna ochrana (priznaná podľa vnútroštátneho práva). Miera uznaných žiadostí sa vzťahuje na počet kladných rozhodnutí vyjadrená ako percentuálny podiel celkového počtu rozhodnutí o žiadostiach o medzinárodnú ochranu.

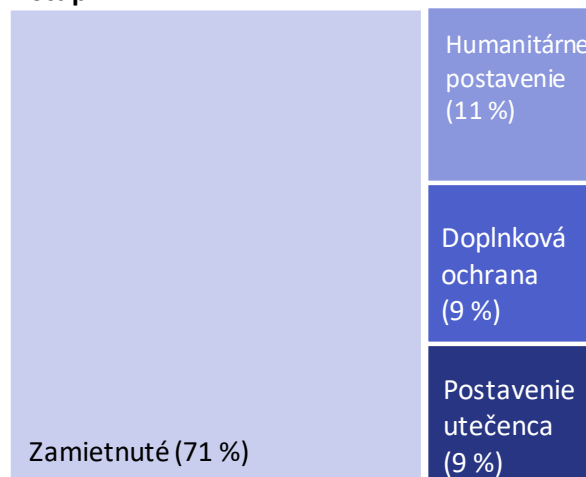
V roku 2020 bola miera uznaných žiadostí o azyl v krajinách EÚ+ 42 % v prípade prvostupňových rozhodnutí o žiadostiach o azyl: z 534 500 vydaných rozhodnutí bolo 224 000 kladných a žiadateľovi bola priznaná určitá forma ochrany. Väčšina kladných rozhodnutí na prvom stupni priznala postavenie utečenca (113 000 alebo polovica všetkých kladných rozhodnutí). Doplnková ochrana sa priznala približne v 52 000 prípadoch (23 % všetkých kladných rozhodnutí), zatiaľ čo humanitárne postavenie sa priznalo v 59 000 prípadoch (27 % všetkých kladných rozhodnutí) (pozri obrázok 2).

Obrázok 2: Výsledok rozhodnutí o žiadostiach o azyl na prvom stupni a na druhom alebo vyššom stupni v krajinách EÚ+, 2020

A. Rozhodnutia na prvom stupni

B. Rozhodnutia na druhom alebo vyššom stupni

Zdroj: Eurostat [[migr_asyappctzm](#)] z 28. apríla 2021

Na druhom alebo vyššom stupni bolo z 237 000 rozhodnutí vydaných v krajinách EÚ+ 70 000 kladných, čo znamenalo 29 %-nú mieru uznaných žiadostí. Kladné rozhodnutia na druhom alebo vyššom stupni najčastejšie priznávali humanitárne postavenie (26 000), zatiaľ čo postavenie utečenca a doplnková ochrana sa priznali v o niečo menej prípadoch (oboje 22 000).

Rozsah a kvalita práv a služieb poskytovaných osobám, ktorým sa priznala ochrana, formujú vyhladky na ich účinnú integráciu do nových spoločností. V roku 2020 niektoré krajiny zaviedli opatrenia na regularizáciu situácie konkrétnych skupín cudzincov. Niektoré iniciovali zmeny na uľahčenie zlúčenia rodiny v prípade osôb, ktorým sa poskytla medzinárodná ochrana, a objasnili proces prostredníctvom podrobnejších usmernení, zatiaľ čo súdy naďalej aktívne formovali politiky a postupy v oblasti zlúčenia rodiny. Trendy z predchádzajúcich rokov zároveň naďalej poukazovali na zvýšené využívanie preskúmaní postavenia a prísnejšie využívanie dôvodov na ukončenie a zrušenie.

Vypracovaním a spustením nového akčného plánu EÚ pre integráciu a začlenenie sa poskytli ďalšie usmernenia pre stratégie integrácie na vnútroštátnej úrovni. Krajiny EÚ+ pokračovali vo svojom úsilí podporovať osoby, ktorým sa poskytla ochrana, prostredníctvom jazykového vzdelávania, prístupu k vzdelávaniu a odbornej príprave, pracovných príležitostí a programov sociálno-kultúrnej orientácie, pričom sa zaznamenal nedávny posun k personalizácii plánov integrácie prispôbených potrebám jednotlivých osôb požívajúcich ochranu. V posledných rokoch sa zintenzívnilo úsilie pri hodnotení plánov integrácie prostredníctvom interdisciplinárneho výskumu s cieľom posúdiť účinok existujúcich politik a ponúknuť odporúčania do budúcnosti. Zdrojom obáv v roku 2020 boli narušenia spôsobené pandemiou ochorenia COVID-19 v súvislosti s účinným prístupom detí utečencov k vzdelávaniu, pričom viaceré zainteresované strany požadovali rýchle nápravné opatrenia, aby sa predišlo dlhodobým dôsledkom.

Pretrváva obava v súvislosti so situáciou osôb, ktorým bola poskytnutá medzinárodná ochrana v jednom členskom štáte, ale potom sa presťahovali a opätovne požiadali o azyl v inom členskom štáte. Tieto udalosti majú pre niektoré členské štáty čoraz väčší význam a boli zdôraznené v politických diskusiách o návrhoch reforiem z roku 2016 a pakte o migrácii a azyle.

4.15 Návrat bývalých žiadateľov

Hoci miera uskutočnených návratov štátnych príslušníkov tretích krajín zostala v mnohých krajinách EÚ+ relatívne nízka, v roku 2020 bolo prijatých niekoľko nových legislatívnych a politických iniciatív na zlepšenie presadzovania návratov a finančne nákladovej efektívnosti procesu návratu. Niektoré krajiny zaviedli prísnejšie pravidlá týkajúce sa povinnosti spolupracovať, identifikácie osôb, ktoré majú byť vrátené, a lehôt na oznamovanie odchodov.

Okrem toho krajiny podporovali dobrovoľné návraty a poskytovali pomoc a intenzívnejšie spolupracovali s agentúrou Frontex. Mnohé zmeny sa týkali vykonávania návratov s náležitým zohľadnením zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia a humanitárnych aspektov vrátane dôstojného návratu maloletých osôb bez sprievodu.

4.16 Presídľovanie a prijímanie osôb z humanitárnych dôvodov

Presídľovanie a prijímanie osôb z humanitárnych dôvodov zohráva kľúčovú úlohu pri poskytovaní legálnych a bezpečných možností získania ochrany pre ľudí v núdzi. Od zriadenia prvého európskeho systému presídľovania v júli 2015 tento proces naďalej patrí medzi priority politického programu. Vzhľadom na obmedzenia súvisiace s pandémiou ochorenia COVID-19 sa počet utečencov, ktorí boli v roku 2020 skutočne presídlení do krajín EÚ+, nevyhnutne znížil.

V súlade s usmernením Európskej komisie týkajúcim sa vykonávania príslušných ustanovení EÚ v oblasti konaní o azyle a návrate a presídľovania krajiny EÚ+ prispôbili svoje postupy tak, aby sa tam, kde je to možné, zabezpečila kontinuita procesov presídľovania, napríklad spracovaním naliehavých prípadov na základe dokumentácie a uskutočnením pohovorov na diaľku. Do konca roka 2020 väčšina krajín nenaplnila svoje vnútroštátne kvóty a musela požiadať o ich presun do nasledujúceho roka, pričom vyjadrili svoj záväzok poskytovať bezpečné možnosti získania ochrany.

Zameranie na zraniteľných žiadateľov o azyl

V roku 2020 približne **14 200** žiadostí o medzinárodnú ochranu podali v krajinách EÚ+ **maloleté osoby bez sprievodu,**

čo predstavuje **3 %** z celkového počtu **485 000** žiadostí o azyl v roku 2020

Takmer **9 z 10** maloletých osôb bez sprievodu žiadajúcich o medzinárodnú ochranu boli chlapci.

Je potrebné vyvinúť väčšie úsilie na ochranu **žien a dievčat** v konaní o azyle pred násilím, obchodovaním s ľuďmi a mrzačením ženských pohlavných orgánov.

41 % maloletých osôb bez sprievodu pochádza z **Afganistanu.**

Sú potrebné záruky na ochranu detí v konaní o azyle pred tým, ako sa dostanú do rúk **obchodníkov s ľuďmi.**

LGBTI osoby sú v mnohých častiach sveta obeťami porušovania ľudských práv a počas konania o azyle sa môžu obávať hovoriť otvorene.

Zdroj: EASO

5. Maloleté osoby a žiadatelia s osobitnými potrebami

Acquis Únie v oblasti azylu obsahuje ustanovenia o identifikácii a poskytovaní podpory žiadateľom, ktorí potrebujú osobitné procesné záruky. Jednou z hlavných skupín zraniteľných žiadateľov sú maloleté osoby bez sprievodu, ktoré žiadajú o ochranu bez starostlivosti zodpovednej dospelosť. Nový pakt o migrácii a azyle obsahuje viacero ustanovení na zabezpečenie toho, aby sa zohľadnil najlepší záujem dieťaťa, napríklad posilnením zlúčenia rodiny a podporou silnejšieho mechanizmu solidarity pri premiestňovaní maloletých osôb bez sprievodu a žiadateľov, ktorí sú zraniteľní.

V roku 2020 maloleté osoby bez sprievodu podali v krajinách EÚ+ približne 14 200 žiadostí o medzinárodnú ochranu, čo predstavuje 3 % z celkového počtu 485 000 žiadostí. V porovnaní s rokom 2019 bol absolútny počet maloletých osôb bez sprievodu naďalej relatívne stabilný (-3 %). Vzhľadom na výrazný celkový pokles počtu žiadostí o azyl to však od roku 2019 viedlo k zvýšeniu podielu maloletých osôb bez sprievodu o jeden percentuálny bod.

Vysoký podiel maloletých osôb bez sprievodu pochádzal z Afganistanu, pričom v roku 2020 predstavoval 41 % žiadostí maloletých osôb v krajinách EÚ+ (nárast o 11 percentuálnych bodov v porovnaní s rokom 2019), za ním nasledovala Sýria so 16 % (nárast o 6 percentuálnych bodov). Tak ako v predchádzajúcich rokoch prevažnú väčšinu maloletých osôb bez sprievodu žiadajúcich o medzinárodnú ochranu v krajinách EÚ+ tvorili chlapci (takmer 9 z 10). Väčšina maloletých žiadateľov bez sprievodu patrila do staršej vekovej skupiny, pričom približne dve tretiny boli vo veku od 16 do 17 rokov a len asi jeden z desiatich mal menej ako 14 rokov.

Viacere krajiny EÚ+ zdôraznili význam včasnej identifikácie a nasmerovania týchto osôb na príslušné služby a v roku 2020 aktualizovali svoje právne predpisy, politiky a usmernenia, pričom zaviedli opatrenia na monitorovanie kvality alebo vypracovali nové posúdenia zraniteľnosti pre žiadateľov s osobitnými procesnými potrebami. Zaviedli sa aj legislatívne zmeny, aby sa urýchlilo menovanie opatrovníka maloletej osoby bez sprievodu, no aj napriek tomuto úsiliu sa často zaznamenali oneskorenia pri menovaní opatrovníkov. Celkovo obmedzenia účinnej a rýchlej identifikácie zraniteľných žiadateľov vrátane maloletých osôb v roku 2020 naďalej predstavovali výzvu, čím sa zvýšilo riziko zaistenia alebo umiestnenia v azylových zariadeniach, ktoré náležite neuspokojujú ich potreby.

V oblasti prijímania vynaložili orgány v krajinách EÚ+ značné úsilie na vytvorenie špecializovaných zariadení s cieľom zaručiť zraniteľným žiadateľom bezpečné miesto, kde možno riešiť ich osobitné potreby. Často sa však uvádzalo, že vytvorenie fyzicky a psychicky bezpečného prostredia s prístupom k podporným službám vrátane prístupu k vzdelávaniu pre maloleté osoby nie je vždy možné.

Pretrvávala potreba ďalšieho úsilia na ochranu žien a dievčat v konaní o azyle pred rizikami, ako je domáce násilie alebo mrzačenie ženských pohlavných orgánov. Krajiny EÚ+ podnikli nové iniciatívy na vytvorenie bezpečných zariadení pre tento profil žiadateľiek a súdy vstúpili do tohto procesu v záujme ochrany žien a dievčat, ktorým hrozí násilie, ak sa vrátia do svojej domovskej krajiny.

Spoločné obavy sa týkajú znepokojivého nárastu obchodovania s maloletými osobami, najmä neregulárnymi migrantmi, pričom deti predstavujú takmer štvrtinu všetkých obetí. Migrantkám a maloletým osobám hrozí bezprostredné riziko nielen na nebezpečných cestovných trasách, ale aj po ich príchode do Európy. Maloleté osoby môžu zmiznúť zo záchytných táborov a stať sa obeťami obchodníkov s ľuďmi.

Lesby, geovia, bisexuálne, transrodové a intersexuálne osoby (LGBTI) sú v mnohých častiach sveta obeťami porušovania ľudských práv a čelia hrozbám. Pri tomto profile žiadateľov je potrebný citlivý prístup, pretože sa počas konania o azyle môžu obávať hovoriť o svojej sexuálnej orientácii, rodovej identite a rodovom vyjadrení a pohlavných znakov. Zmeny v roku 2020 sa sústredili na poskytovanie informácií a vymedzenie bezpečnej krajiny pre žiadateľov s osobitnými rodovými potrebami.

Azylové systémy a systémy prijímania v Európe: ďalšie kroky

Napriek zníženej mobilite v roku 2020 v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19 dôkazy poukazujú na pretrvávajúce migračné toky.

Sú potrebné ďalšie investície na prechod od reaktívnych odpovedí k dlhodobým riešeniam.

Digitalizácia má potenciál zvýšiť efektívnosť a prístupnosť konania o azyle.

Súdy EÚ a vnútroštátne súdy zohrávajú kľúčovú úlohu pri výklade *acquis* EÚ v oblasti azylu a usmerňovaní jeho uplatňovania v praxi.

Programy presídľovania a doplnkové možnosti sú kľúčové pre zabezpečenie predvídateľného, bezpečného a legálneho prístupu k bezpečiu s rastúcimi migračnými tokmi.

Udržateľné rámce si vyžadujú lepšie podmienky prijímania, včasné poskytovanie zdravotnej starostlivosti a vzdelávania, integračné úsilie a dôstojné procesy návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí nepotrebujú ochranu.

Na vytvorenie koordinovaného európskeho systému sú potrebné usmernenia a príspevky úradu EASO.

V novom pakte o migrácii a azyle sa navrhuje komplexný rámec na poskytovanie riešení ochrany bezpečným a predvídateľným spôsobom, ktorý zohľadňuje rôzne potreby.

Základné ľudské práva a hodnoty EÚ musia slúžiť ako kompas na ceste k tomuto cieľu.

Zdroj: EASO

Záverečné poznámky: výhľad do budúcnosti

Toto je 10. vydanie *správy o azyle*, v ktorej úrad EASO dokumentuje a analyzuje stabilný pokrok, ktorý krajiny EÚ+ dosiahli pri štandardizácii a modernizácii svojich azylových systémov a systémov prijímania. Krajiny EÚ+ s využitím kombinácie dočasných rýchlych riešení a politik orientovaných na budúcnosť riadia zložité migračné toky a zároveň riešia pridružené výzvy. Celosvetová núdzová situácia v oblasti zdravia počas pandémie ochorenia COVID-19 otestovala súčasné azylové systémy a systémy prijímania a vývoj uvedený v tejto správe preukázal ich odolnosť a flexibilitu pri zabezpečovaní kontinuity činností v súvislosti s neočakávanými udalosťami. Takisto je zrejmé, že potreba medzinárodnej ochrany je naďalej významná, čo si vyžaduje riešenia, ktoré podporujú dlhodobú udržateľnosť.

V záujme zúročenia doterajšieho pokroku sú potrebné ďalšie investície do prechodu od dočasných opatrení k spoločne dohodnutému, komplexnému legislatívnemu a politickému rámcu. Na tento účel je mimoriadne dôležitá sústavná a posilnená spolupráca medzi rôznymi zainteresovanými stranami, aby sa zohľadnili odborné znalosti a komparatívne výhody, ktoré každá z nich môže priniesť pri vývoji spoločných riešení. Počas tohto procesu konsolidácie musia základné ľudské práva a hodnoty EÚ slúžiť ako kompas na ceste k tomuto cieľu.

Napriek zníženej mobilite v roku 2020 v dôsledku pandémie ochorenia COVID-19 dôkazy poukazujú na pretrvávajúce migračné toky

Pandémia ochorenia COVID-19 mala hlboký a komplexný vplyv tak na fungovanie azylových systémov a systémov prijímania v krajinách EÚ+, ako aj na počet ľudí prichádzajúcich do Európy s cieľom požiadať o medzinárodnú ochranu. Počet žiadostí o azyl podaných v krajinách EÚ+ v roku 2020 prudko klesol o jednu tretinu v porovnaní s rokom 2019, pričom mnohým bránili v ceste cestovné obmedzenia a obmedzenia pohybu. Ak sa však zohľadní len počet žiadostí podaných v januári a februári 2020 pred zavedením opatrení súvisiacich s pandemiou ochorenia COVID-19, zaznamenalo sa zvýšenie o viac ako 10 % v porovnaní s rovnakými mesiacmi v roku 2019, čo poukazuje na to, že by počet prichádzajúcich rástol, keby nedošlo k pandémie.

Keďže epicentrá konfliktov, systematické porušovanie ľudských práv, politická nestabilita a hospodárske ťažkosti naďalej vyvolávajú veľké vysídlenie, zdá sa, že migračné toky do Európy budú pravdepodobne pokračovať stabilným alebo rastúcim tempom. Zatiaľ čo sa pandémia v roku 2020 javila ako faktor, ktorý bráni mobilite, tento trend sa môže v budúcnosti pravdepodobne zmeniť. Ak zohľadníme schopnosť rôznych krajín riešiť a prekonať hospodárske a sociálne dôsledky pandémie, obnova po pandémie ochorenia COVID-19 môže byť nerovnomerná, môže mať zosilňujúci účinok na už existujúce príčiny vysídľovania a zhoršovať nerovnosti medzi rozvojovými a rozvinutejšími krajinami. Môže to takisto urýchliť mobilitu z rozvojových krajín do tých rozvinutejších. V tejto súvislosti budú základné otázky týkajúce sa vonkajších hraníc EÚ aj naďalej dôležitou súčasťou verejnej diskusie, najmä pokiaľ ide o účinný prístup na územie a ku konaniu o azyle, čo ďalej zdôrazňuje potrebu prechodu na nový, všeobecne akceptovaný rámec pre pátracie a záchranné operácie, vylodovanie, presídľovanie a celkové spravodlivé rozdelenie zodpovednosti.

V súvislosti s rastúcimi migračnými tokmi budú programy presídľovania zohrávať kľúčovú úlohu pri zabezpečení predvídateľného, bezpečného a legálneho prístupu k bezpečiu. Pandémia ochorenia COVID-19 mala v roku 2020 rušivý vplyv na postupy presídľovania, čo ešte viac zdôraznilo význam ochrany ľudí pred dlhými a nebezpečnými cestami do bezpečia. Zvýšený dôraz na presídľovanie a doplnkové možnosti v novom pakte o migrácii a azyle sú silným ukazovateľom záväzku poskytovať riešenia ochrany bezpečným a predvídateľným spôsobom.

Cieľom Nového paktu o migrácii a azyle je vyhovieť rôznym potrebám

Pakt Európskej komisie o migrácii a azyle bol navrhnutý v septembri 2020 ako nový začiatok posilňovania solidarity, harmonizovaného riešenia migračných výziev a budovania dôvery v azylový systém EÚ prostredníctvom rýchlejších a účinných postupov. 12-mesačné konzultácie s rôznymi štátnymi a neštátnymi zainteresovanými stranami pred dokončením návrhu nového paktu boli pozitívnym krokom pri zohľadňovaní rôznych perspektív, pokiaľ ide o budovanie inkluzívnej a komplexnej migračnej a azylovej architektúry pre Európu. Rokovania o legislatívnych návrhoch zahrnutých do nového paktu budú zohrávať ústrednú úlohu pri nadchádzajúcom vývoji v oblasti migrácie a azylu.

Hoci sa už dosiahol významný pokrok, ešte treba vyriešiť niekoľko rozdielov. Na dosiahnutie prelomu je potrebná politická vôľa, inšpirovaná tvorba politík a flexibilita. Hoci usmernenia stanovené v novom pakte ešte nie sú zavedené, už môžu mať vplyv na politické zmeny v niektorých krajinách, aby sa zosúladiť ich postupy s navrhovaným postupom a podporovala praktická spolupráca medzi krajinami v otázkach naliehavého záujmu, čo je trend, ktorý bol zaznamenaný aj v nadväznosti na návrhy reforiem systému CEASz roku 2016.

Zameranie na udržateľné systémy: prechod od reaktívnych reakcií k dlhodobým riešeniam

Na základe predchádzajúcich skúseností krajiny EÚ+ pokračovali v prispôbovaní svojich právnych predpisov, politík, postupov a celkových organizačných opatrení s cieľom lepšie riadiť prílev žiadateľov o azyl, optimalizovať pracovné postupy, zvýšiť efektívnosť a účinnosť a zabezpečiť dôstojný proces ochrany. Spoločným trendom v mnohých krajinách EÚ+ je zvýšená centralizácia a koordinácia počiatkovej fázy konania o azyle a prijímania zriadením centier pre príchod, v ktorých sú na jednom mieste združené všetky zainteresované strany v konaní o azyle. Cieľom je zhromaždiť čo najviac informácií v úvodnej fáze konania, aby sa posilnilo efektívne rozhodovanie, čo sa zdá byť ústredným prvkom aj v novom pakte. Schopnosť rýchlo určiť, kto potrebuje ochranu a kto ju nepotrebuje, zvýši integritu azylových systémov. V tejto súvislosti budú pokračovať prebiehajúce diskusie o zavedení mechanizmov na zaručenie dodržiavania základných práv a, čo je dôležité, zásady zákazu vyhostenia alebo vrátenia.

Zmeny sa vykonali aj v rámci systémov prijímania, najmä s cieľom poskytnúť prispôbované služby žiadateľom s osobitnými potrebami. Napriek uvedeným snahám sa v tejto oblasti vyskytujú problémy, keďže azylové zariadenia sú niekedy preplnené, podmienky nie sú optimálne a prístup k službám, ako je vzdelávanie a zdravotná starostlivosť, je oneskorený alebo nedostatočný. Z dostupných údajov napríklad vyplýva, že v roku 2020 približne 30 % žiadateľov o medzinárodnú ochranu v Európe tvorili maloleté osoby, z ktorých mnohé boli v školskom veku. Tieto maloleté osoby často nemajú stály a účinný prístup k vzdelávaniu. Aj v prípade maloletých osôb, ktoré môžu byť vrátené po zamietavom rozhodnutí, predstavuje poskytnutie vzdelávania vo fáze prijímania hodnotu samu osebe, čo uľahčuje ich rast na kognitívnej a sociálnej úrovni. V prípade maloletých osôb, ktoré zostanú, môže mať nedostatok účinného prístupu k vzdelávaniu škodlivý vplyv na ich osobný rozvoj, ako aj na ich vyhliadky na integráciu z dlhodobého hľadiska. Okamžité zameranie na integráciu osôb, ktorým sa poskytla medzinárodná ochrana, prináša množstvo výhod pre dlhodobú udržateľnosť: ak sa vybaví súborom zručností na to, aby mohli prosperovať v hostiteľskej spoločnosti, nielenže to podnieti ich pozitívny prínos ako plnohodnotných členov nových spoločností, ale posilní aj celkovú sociálnu súdržnosť.

Uznávajúc funkciu dočasných riešení pri riešení bezprostredných potrieb, prechod na dlhodobé udržateľné rámce si bude vyžadovať zlepšenia s cieľom zabezpečiť kvalitné podmienky prijímania, včasné poskytovanie zdravotnej starostlivosti a vzdelávania, zameranie na integráciu osôb, ktorým sa poskytla ochrana, a dôstojné postupy návratu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí nepotrebujú ochranu. V tomto procese transformácie môžu koncepcie základných ľudských práv a zásady EÚ poskytnúť potrebné usmernenia a formovať vývoj a fungovanie takýchto dlhodobých riešení.

Spravodlivá efektívnosť a efektívna spravodlivosť: sudy skúmajú nové postupy v súlade s *acquis* EÚ v oblasti azylu

Súdne orgány na úrovni EÚ a na vnútroštátnej úrovni naďalej potvrdzujú svoju úlohu pri výklade *acquis* EÚ v oblasti azylu a usmerňovaní jeho uplatňovania v praxi. Táto úloha bola zdôraznená v roku 2020, keď boli sudy požiadané, aby posúdili nové postupy a opatrenia zavedené vnútroštátnymi orgánmi v novej realite vyvolanej bezprecedentnými výzvami, ktoré si vyžadovali rýchle a účinné reakcie. Vnútroštátne sudy vstúpili do tohto procesu s cieľom posúdiť vplyv bezpečnostných opatrení súvisiacich s pandemiou ochorenia COVID-19 na práva žiadateľov o azyl a zložitost' dublinských transferov a súvisiace lehoty. SDEÚ ako súdny orgán EÚ vydal niekoľko dôležitých rozhodnutí, najmä pokiaľ ide o účinný prístup ku konaniu o azyle.

Je zrejmé, že súdne orgány budú naďalej zohrávať dôležitú úlohu pri zabezpečovaní správneho výkladu a uplatňovania európskeho *acquis* v oblasti azylu, a to tým viac, že návrhy Európskej komisie sa ešte len majú pretransformovať na dohodnutý legislatívny a politický rámec a vzhľadom na značný počet prípadov, ktoré stále prebiehajú na druhom stupni.

Digitalizácia ako katalyzátor efektívnosti a prístupnosti

Krajiny EÚ+ podnikli dôležité kroky na zavedenie technologických inovácií s cieľom zvýšiť úroveň automatizácie konaní o azyle. Pandémia ochorenia COVID-19 poskytla krajinám EÚ+ nový impulz na posilnenie digitalizácie procesov potrebných na prispôbenie ich pracovných postupov s cieľom zmierniť riziká núdzovej situácie v oblasti zdravia. Mnohé z týchto riešení sa pravdepodobne zachovajú na trvalejšom základe, aby sa zvýšila efektívnosť azylových systémov a systémov prijímania, zatiaľ čo iné môžu byť súčasťou súboru nástrojov krajín EÚ+, ktoré sa v budúcnosti opäť použijú pri riešení podobných výziev. S pokrokom v oblasti digitalizácie je potrebné venovať pozornosť otázkam ochrany údajov, zabezpečiť spravodlivý prístup k digitálnym službám a zvýšiť dôveru v nové technické riešenia medzi žiadateľmi a osobami, ktorým sa poskytla ochrana, s cieľom podporiť ich využívanie.

Koordinovaná európska odpoveď s úradom EASO ako jej neoddeliteľnou súčasťou

Zložitá povaha azylu, ktorá je takisto úzko spojená so zlúčením rodiny a návratmi, si vyžaduje komplexné riešenia. V nadchádzajúcich rokoch bude mať koordinovaná činnosť a integrácia odborných znalostí rôznych zainteresovaných strán kľúčový význam pre rozvoj vyváženého prístupu, v rámci ktorého bude kľúčovou otázkou, ako – a nie či – prispievajú všetky zainteresované strany. Štandardizácia a praktické vykonávanie funkčného európskeho azylového systému si bude vyžadovať širokú politickú vôľu a spoločnú víziu, harmonizované a spravodlivé reakcie na migračné tlaky na konkrétne krajiny pri rešpektovaní základných práv osôb hľadajúcich ochranu, posilnenú spoluprácu s krajinami pôvodu a tranzitu a pokračujúce úsilie o riešenie základných príčin neregulárnej migrácie.

Počas 10 rokov od svojho zriadenia úrad EASO aktívne spolupracoval s Európskou komisiou, členskými štátmi, európskymi agentúrami, organizáciami občianskej spoločnosti a medzinárodnými organizáciami na podpore vykonávania systému CEAS holistickým spôsobom: poskytovaním operačnej pomoci členským štátom, ktoré sú vystavené veľkému tlaku, poskytovaním odbornej prípravy a vysokokvalitných praktických nástrojov odborníkom v oblasti azylu, prispievaním k vykonávaniu vonkajšieho rozmeru systému CEAS a vytvorením spoľahlivého analytického výstupu s cieľom poskytnúť informácie pre rozhodovanie. Počas týchto rokov úrad EASO nadobudol rozsiahle a jedinečné skúsenosti, vyvinul inovačné pracovné metodiky, vytvoril silné partnerstvá a slúžil ako súčasť riešenia pri presadzovaní politik a postupov zameraných na ochranu.

V neustále sa meniacej globálnej migračnej situácii sú usmernenia a príspevky úradu EASO čoraz potrebnéjšie. Od úradu EASO ako centra odborných znalostí v oblasti azylu sa očakáva, že jeho pracovný program sa bude rozrastať, najmä vzhľadom na zmenu na Agentúru EÚ pre azyl.

ISBN 978-92-9465-058-0